

Bogen befrier tankerne

Magasinet Frie Skoler | 14.06.2011 | Side 5 | 1178 ord | Artikel-id: e2baa019

BOGEN -DEN UOVERVINDELIGE Nettet flyder med information, men det er i bøgerne, man henter evnen til at reflektere, ræsonnere og skabe sine egne originale tanker og ideer

af Ulrik Andersen uan@frieskoler.com

Der er flere bogstaver i børn og voksnes liv end nogensinde før. Vi får dem i hovedet, når vi tjekker Facebook og mail på mobilen, fører lange samtaler over sms, når vi følger nyhedsbåndet i bunden af skærmen på TV2News, når vi læser netaviserne i frokostpausen og søger på Google. Men hvor meget kan du huske af det, du har læst, når dagen er slut? Formentlig ikke så meget. For der er enorm forskel på den måde hjernen arbejder, når du skimmer og scanner en skærm, og den måde, du læser på, når du mister fornemmelsen for tid og sted i en time eller tre, mens du læser en bog.

Og fordi man kan det ene, følger det ikke, at man automatisk kan det andet.

De elektroniske medier og deres opbygning styrker evnen til at gøre flere ting på en gang, finde faktuel viden i en fart og integrere de enorme mængder information på nye måder. Men der er også en bagside. For specielt de yngste generationer, som er vokset op med nettet, er der grund til at være opmærksom på, hvad de nye medier gør ved den måde, vi læser og tænker på, mener Maryanne Wolf, professor på Tuft University og forfatter til bogen, "Proust and the Squid. The Story and the Science of the Reading Brain".

»Min største bekymring er, at den unge hjerne aldrig får tiden til at lære at gå dybere ind i en tekst efter den første afkodning, at børn får en falsk følelse af, hvad viden er, når mediet konstant styrer den unge over til distraherende sidemenuer og videoer«, skriver Maryanne Wolf.

Men hvad er det så, bogen kan give os, som nettet ikke kan? Svaret ligger i den måde, vi læser på, og den måde, hvorpå læsningen påvirker hjernen. Maryanne Wolf er ekspert i den udvikling, hjernen gennemgår, når vi lærer at læse. Med tryk på lærer, for der er intet naturligt ved evnen til at læse.

Hvor vi fra fødslen lidt firkantet sagt er genetisk programmeret til at udvikle sprog og syn, så er der intet, der automatisk starter den proces, der munder ud i læsning. Fra de første spæde forsøg på at opfinde bogstaver tog det vores forfædre 2000 år at udvikle et alfabet og lære at læse. I dag lærer børn at læse på omtrentligt 2000 dage, takket være hjernens evne til at

skabe nye forbindelser og strukturer. Processen begynder, når et barn første gang sidder med en bog foran sig, og den stopper aldrig.

Maryanne Wolf inddeler den læsende hjernes udvikling i fem faser sluttende med ekspertlæseren, der ikke bare bruger hjernen til at afkode og forstå en tekst, men er i stand til samtidig at sætte det læste i forhold til tidligere tilegnet viden, egne erfaringer og fremprovokere nye tanker. Og det er her, bogens styrke skal findes, mener Maryanne Wolf. »Målet med at læse er at sætte sig ud over forfatterens ideer og forme egne selvstændige ideer, der i sidste ende er uafhængige af den skrevne tekst«, skriver hun.

Og den evne kommer kun for den trænede læser, der kan udvikle evnen yderligere i hele sit voksenliv. Ekspertlæserens hjerne bruger kortere tid på at afkode ordenes mening og sætningers syntaks (opbygning) og kan bruge flere ressourcer på at sætte vibrationer af egne tanker i gang og skabe associationer og indlevelse i den verden, vi bevæger os ind i i bogen. Evnen til at bevæge sig ind i et andet menneskes perspektiv eller bevidsthed fritager os fra vores egne tankers begrænsninger og udvider vores egne ideer og indsigt. Og, specielt for børn, ændrer det forestillingen om, hvem vi kan blive, skriver Maryanne Wolf.

Og det er ikke kun, når vi sidder med bogen i hånden, at vi drager fordel af evnen til det, som Maryanne Wolf kalder "dyb læsning". For de nye forbindelser og strukturer i hjernen, som den dygtige læser udvikler, viser sig også i andre sammenhænge. Med evnen til koncentreret at følge en kompliceret historie, eller et argument, udfolde sig over flere hundrede sider følger også en større evne til at ræsonnere og reflektere. Dyb læsning fører til dybe tanker.

Men evnen til koncentreret dyb læsning kommer kun gennem træning, og hjernen omarrangerer sig kun, hvis den bliver bedt om det. Og computeren og internettet beder hjernen om noget helt andet. I bogen "The Shallows" udforsker den amerikanske forfatter Nicholas Carr, hvordan informationsteknologien påvirker vores hjerner. Svaret er, at vi udvikler hjerner, som bliver stadig bedre til at multitaske, og vores visuelle og rummelige intelligens stiger. Men det går ud over evnen til koncentrationen og evnen til dyb læsning og de fordele, der følger med.

»Nettet gør os klogere, men kun hvis vi tænker på nettets præmisser. Hvis vi tænker på dybden af vores tanker og ikke kun hastigheden, så når man frem til en anden konklusion,« skriver Nicholas Carr.

Et andet offer for informationsbombardementet er hukommelsen. Når korttidshukommelsen konstant fyldes op af nye klik, links, indkomne mails og læste sms'er og skrevne nyheder i bunden af tv-skærmen, bliver den overbelastet og meget lidt forplanter sig til langtidshukommelsen.

Det er derfor, det kan være svært at huske alt det, vi har læst og set på vores skærme, når dagen er slut. Her virker bogen modsat, fordi informationerne kommer i faste dryp, uden distraktioner, og derfor forplanter mere sig i langtidshukommelsen.

Men hvorfor skal vi overhovedet have hukommelse, når al information er et museklik væk? Fordi menneskets hukommelse er levende, og computerens ikke er, skriver Nicholas Carr.

Vores hukommelse og erindringer udvikler sig i takt med, at de bliver sat i forbindelse med ny viden, som til sammen fører til ny indsigt. Langtidshukommelsen er uendelig, og jo mere vi husker, jo nemmere har vi ved at udvikle nye ideer og evner i fremtiden, viser undersøgelser. Trods deres bekymringer gør både Nicholas Carr og Maryanne Wolf en del ud af at understrege, at deres ærinde ikke er at kaste computerne i havet, men snarere at tale for et mere balanceret forbrug. Uden internettet havde deres researchtunge bøger formentlig taget dobbelt så lang tid at skrive. Målet må være, mener Maryanne Wolf, at holde fast i begge dele: »Mange børn lærer at skifte mellem to eller flere mundtlige sprog. På samme måde kan og bør vi lære dem at skifte mellem forskellige måder at læse på«.

Læsning omarrangerer kredsløb og forbindelser mellem ældre strukturer i hjernen, forklarer Maryanne Wolf, professor og leder af center for læsning og sproglig research på Tufts University.

Sådan læser ekspertlæseren

Når vi ser ord, bruger hjernen 300 millisekunder på at integrere en lang række lydmæssige, visuelle og semantiske (betydningsmæssige) processer, der får os til at afkode ordets mening. For den trænede og ikke-distraherede læser er den proces automatisk nok til, at hjernen får 100-200 yderligere dyrebare millisekunder til at starte nogle endnu mere komplicerede processer, der giver os mulighed for at sætte ordet i forbindelse med, hvad vi ved i forvejen, kritisk analyse, drage slutninger og forme tanker, som bygger videre på og går ud over den tekst, vi læser.

Kilde: Proust and the Squid -The Story and Science of the Reading Brain.